

Något om vad som skett i Gammalsvenskbyn under 2017

Så har ännu ett år gått till ända i Gammalsvenskbyn, Zmejevka i södra Ukraina. Året skiljer sej inte så mycket från föregående år, det mesta har rullat på som tidigare och vardagen för invånarna i byn vid Dnjeprfloden har inte inneburit några större sensationer. Kriget som pågår i landets östra delar märks inte av i Zmejevka genom några direkta krigshandlingar men dock gör det sej påmint alltmer på andra sätt då den ukrainska ekonomin blir allt mer lidande av kriget och värdet på den ukrainska valutan allt sämre. I början av året kostade en USD ca 18, 20 UAH, idag 28 UAH för en dollar. För folket i Ukraina märks detta framförallt på att allt som landet måste importera blivit allt dyrare som t ex; kol, drivmedel, kläder och medicin.

De flesta familjerna i byn är sysselsatta med småskaligt jordbruk och det mesta man odlar är potatis och grönsaker. Det som varit positivt under 2017 är att potatispriset varit ganska bra, runt fyra, fem, ibland upp till sex ukrainska grivna per kg, vilket motsvarar i dagens penningvärde upp till två SEK/kg. Övriga grödor som odlas i byn är; morötter, lök, kål och rödbetor och även om priset på dessa produkter växlar har det i genomsnitt varit tillfredsställande. Grönsaksmarknaden i Ukraina är ännu hämmad på grund av kriget. Tidigare kunde grönsaksodlarna exportera stora volymer till Ryssland men den marknaden är tyvärr på grund av kriget numera stängd.

All potatis skördas för hand i Gammalsvenskbyn. Samma teknik tillämpades i Sverige fram till 50-talet

Innan leverans måste all potatis tvättas, också ett handarbete

Skaran av svenskättlingar har också decimerats under 2017. I april avled Ingeborg Tjepelyak, född Norberg, 76 år. I juni gick Arvid Knutas, 82 år bort och bara någon månad senare avled hans hustru Emma, 80 år. I slutet av september avled Valera Knutas 48 år. Valera var brorson till Arvid och det är ju ganska ovanligt att tre personer inom samma familj avlider under en så kort tidsperiod. I december avled Andre' Gvozdk, 63 år. Andre' var kanske inte så känd bland svenska besökare som hans fru Luba som tidigare arbetade i byns affär. Som alltid då det är svenskättlingar som avlider ger Föreningen Svenskbyborna ett betydande ekonomiskt stöd till de efterlevande.

Här tar de närmast sörjande farväl av Valera Knutas. Enligt ukrainsk sed kysser man den döde till ett sista farväl innan kistlocket skruvas fast

Det samarbete i ett demokratiprojekt som inletts mellan Region Gotland och bysovjeten i Zmejvka har fortgått planerligt under året. Projektet som administreras av ICLD (Internationellt Centrum för Lokal Demokrati) har två huvudinriktningar, den ena är att utveckla demokratin i byn och påverka hur byborna skall få större delaktighet i beslut som rör deras vardag. Den andra grenen skall hjälpa till att utveckla jordbruket och då främst potatisodlingen i byn. Ansvarig för hela projektet är Lars Thomsson från Gotland och för den ukrainska delen ansvarar Natasja Hatuntseva. Lars som tidigare besökt byn ett flertal gånger har stort förtroende som ansvarig för projektet. Även Natasja har stort förtroende, hon har sedan många år varit engagerad i Gammalsvenskbyn i olika frågor.

I maj besökte en grupp om 14 personer från Zmejvka Gotland och här fick man ta del av hur Gotland styrs politiskt samt besöka skolor, åldringsvård mm. Då den ena delen av projektet handlar om jordbruk blev det också flera studiebesök på olika gårdar på Gotland. En resa till Sverige av detta slaget är mycket värdefull och en stor upplevelse för de flesta från byn då flera av dem aldrig tidigare varit utomlands.

I höst besökte en grupp från Gotland Gammalsvenskbyn och under en vecka bedrevs intensiv utbildning främst inom demokratifrågor och kommunal förvaltning med engagerade politiker från Gotland som föreläsare. För jordbruk var det utbildning främst inom växtodling och här var det en växtodlingsexpert och praktiska lantbrukare från Gotland som förmedlade sina kunskaper.

Några av de ukrainska deltagarna i ICLD-projektet vid mötet med den regionala administrationen i Berislav

Gruppbild av samtliga deltagare i projektet tillsammans med ledningen för administrationen i Berislav

Under svenskarnas besök blev det också klart att ICLD-projektet fått ytterligare en inriktning, nämligen turism. Detta besked rönt stor uppmärksamhet och glädje i byn då de flesta bybor inser vilken stor betydelse besöksnäringen har för Zmejevka. I turistprojektet har det redan från början varit full fart och en fråga man diskuterat är öppnandet av ett museum i byn och denna fråga har redan engagerat många av byborna. Ansvarig för den svenska delen i turistprojektet är Sofia Hoas och i Ukraina är det Tatjana Kravetz som håller i trådarna. Både Sofia och Tatjana har erfarenheter av turism och har därför stort förtroende bland folket i byn.

Vi får hoppas att denna inriktning på turism skall få genomslag så att fler svenska besökare hittar vägen till byn. För ett antal år sedan var det flera stora grupper av svenska turister som varje år kom till Zmejevka men under 2017 var det bara två större grupper som gästade byn. I maj var det en grupp från Kristianstadstrakten med Leif Johnsson som reseledare och i september var det besökare från Bjärehalvön med Nils-Börje Nilsson som ansvarig. En trevlig händelse som kan nämnas i samband med Kristianstadgruppens besök är att Leif Johnssons fru Bitte fyllde 70 år när hon var i Ukraina och hon firade då sin födelsedag med stort kalas och med många inbjudna bybor på restauranten i Zmejevka.

Bitte Johnsson blev stort uppvaktad på sin 70-årsdag som hon firade i Gammalsvenskbyn. Här flankeras hon av Natasja Hatuntseva och Alexander Kozak

Då det ofta är besökare som hyr in sej hos främst de svensktalande familjerna i ett bed and breakfast boende betyder svenska turister otroligt mycket för familjeekonomin hos många i byn. En utökad turism till Gammalsvenskbyn är därför mycket angelägen.

Svenskundervisningen som pågått i ett antal år i byns skola och som leds av Larissa Belej fortsätter som vanligt med en elevgrupp ungdomar och en grupp med vuxna elever. Detta året anordnades det på nytt luciafirande bland ungdomarna som läser svenska. En dag firade man lucia på skolan och nästa dag uppvaktades åldringarna på ålderdomshemmet med svenskt luciafirande. Tradition med svensk lucia var mycket ovanligt för de flesta av de boende på hemmet, de har aldrig upplevt någon sådan tradition tidigare.

Luciafirande i skolan. Lucian heter Marina och är dotter till Pauline och Viktor Buskas

Luciafirande på ålderdomshemmet, lucian bjuder några av de boende på kakor

I början av december var det en högtidlig invigning av den Grekisk Katolska församlingens nya kyrka. Arbete med att bygga den nya kyrkan har pågått under flera år men under 2017 blev den äntligen färdig. Det var otroligt mycket folk närvarande vid gudstjänsten som pågick under flera timmar. Föreningen Svenskbyborna uppvaktade församlingen med en pengagåva och önskade den nya kyrkan lycka till inför framtiden. Anledningen till att det finns en Grekisk Katolsk församling i Zmejevka är att när den nya gränsen mellan Sovjetunionen och Polen skapades efter 2-a världskriget fanns det grupper av ukrainare i gränstrakterna som tillhörde den Grekisk Katolska kyrkan och dessa ukrainare ville inte bo eller bli medborgare i Polen. En stor del av dem placerades då av sovjetmyndigheterna i Berislav region varav ganska många hamnade i Zmejevka. Det är främst efterkommande till dessa som numera tillhör den Grekisk Katolska församlingen.

Det var mycket folk närvarande då den nya kyrkan invigdes. I kyrkan finns bara några få sittplatser så de flesta kyrkobesökarna måste stå upp under den långa gudstjänsten

Det fanns inte bara många kyrkobesökare vid invigningen, det fanns flera präster samt dessutom tre biskopar

Julhelgen firades för de flesta svenskättlingarna på traditionellt vis. Det var på juldagen gudstjänst i den Lutheranska kyrkan vilken var ovanligt välbesökt. Efter gudstjänsten bjöds det på jullunch som även detta året bekostades av Francoise och Bertil Gustafsson från Stockholm. Som tidigare år så fick alla barn i de två förskolorna och barn upptill 4-e klass samt barnen i kyrkans barnkör en godispåse av Föreningen Svenskbyborna. Föreningen gav dessutom som tidigare år ett ljus åt alla kyrkobesökarna som skall symbolisera att man från Sverige tänker på sina avlägsna anförvanter i södra Ukraina.

Natasja Hatuntseva delar ut godispåsar till barn i kyrkans barnkör, ett uppdrag som hon haft i flera år.

Under jullunchen fick alla kyrkobesökare ett ljus. Denna tradition infördes av föreningens förra ordföranden Birgitta Utas och uppskattades stort av alla de närvarande

Till julen har Föreningen Svenskbyborna alltid skänkt en julgåva till flera av byns nyckelpersoner som; borgmästaren, läkaren, skolledarna och andra som bistår föreningen. Detta året fick man en flaska vin från den lokala vinfabriken "Trubetzkovo", en present som alla gillade.

Belåtna damer med vinflaska, från vänster; Ludmilla Lemetjuk, Tatjana Kucher, Svetlana Kozak samt Natasja Hatuntseva

Under hela året men kanske mest i samband med julen har det från många håll i Sverige visats stor generositet till folket i Gammalsvenskbyn och för 2017 kan speciellt nämnas;

Föreningen Svenskbyborna på Gotland, är utan tvivel den störste givaren. Föreningen hjälper i första hand folk som är sjuka och många barn, unga och gamla får ekonomisk hjälp med medicin och behandlingar på sjukhus. Föreningen riktar sej inte bara till svenskättlingar utan alla som bor i Gammalsvenskbyn kommer i åtnjutande av deras hjälp. Föreningen hjälper dessutom inte bara privatpersoner utan även förskolorna, skolorna, vårdcentralen och ålderdomshemmet i Zmejvka har fått stora bidrag från Gotland.

Gammelgarns-Östergarns kyrkliga syförening har skänkt en stor pengagåva för inköp av matpaket till gamla och sjuka inför julen, detta året blev det 33 personer som fick av denna hjälp och som rönt stor tacksamhet. Det var t o m en dam som i all sin tacksamhet till den kyrkliga syföreningen grät glädjetårar och sa att hon inte kunde förstå att det fanns så snälla människor. Syföreningens gåva räckte också för ett stort bidrag till förskolan i Minshurinetz och till byns ålderdomshem.

Mannen på bilden heter; Losip Sikora och hade dagen till ära satt på sig finkavajen med alla sina medaljer och ordnar sedan sovjettiden

Ulyana Tjajka, heter damen som sitter i sin säng med ytterkläderna på. Flera av dem som fick ett matpaket bodde mycket påvert och i dåligt uppvärmda hus

En av de fyra svenskättlingarna som fick ett matpaket var Maria Malmas. Övriga var; Anna Annas, Maria Norberg och Andre' Hoas. Bland dessa fyra svenskättlingar är det Maria som mår bäst, tyvärr är hälsan inte så stark hos de övriga och sämst för Anna Annas som numera är mycket sjuk. På bilden ses även Julia Bulba som gav värdefull hjälp vid fördelningen av matpaketen

Rektorn; Leisha Debrina som fick hjälp till sin förskola i Minchurinetz hälsar och tackar den kyrkliga syföreningen på Gotland

Övriga organisationer och privatpersoner som också skänkt hjälp till Gammalsvenskbyn under året är:

Araslövs församling
 Stenbrohults församling
 Anna-Lena och Christer Benteke, Önnestad
 Bitte och Leif Johnsson, Önnestad
 Margareta Wingård, Kristianstad
 Viveka Dettmark, Kristianstad
 Karl-Gustav Kotz, Vall, Gotland
 Kjell Kotz, Ganthem, Gotland
 Lennart Martis, Ganthem, Gotland
 Mats Bondesson, Dalhem, Gotland
 Siw och Jan Andersson, Löddeköpinge
 Birgitta och Jonny Persson, Tollarp
 Edith Breiner och Nils-Erik Berntsson, Tollarp
 Gunhild Herrmann, Jönköping
 Ing-Marie och Clara Havklint, Gotland
 John-Börje Thelin, Anderslöv
 Eva Nygren, Tomelilla
 Chumak företaget, Kakhovka

All hjälp som når Gammalsvenskbyn, organisationer eller privatpersoner fyller alltid till stort behov. Alla i Zmejevka är mycket tacksamma för den svenska hjälpen vilken alltid innebär stor glädje och nytta till olika ändamål. Jag tror det är svårt för många svenskar att sätta sig in i situationen i Ukraina och förstå vilken stor nytta deras hjälp åstadkommer i Gammalsvenskbyn.

Inför 2018 får vi hoppas att det inte sker några större oväntade eller dramatiska händelser utan att det kan bli fred i landet och att den politiska situationen utvecklas i en sådan riktning att framtiden kommer att ge förbättrat välstånd, inte bara i Gammalsvenskbyn utan för hela Ukraina.

Skribent: Sven Bjerlestam, Gammalsvenskby i januari 2018